

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Dato: Oslo, 15.06.2020

Innspill fra Prosess21 til regjeringens eksport-handlingsplan (ref 19/5628-)

Prosess21 takker for mulighet for å gi innspill til arbeidet med utforming av eksport-handlingsplan.

Prosess21 er et forum som ble **opprettet av Nærings- og Fiskeridepartementet** i 2018. Forumet skal gi strategiske råd og anbefalinger om hvordan Norge best kan få en utvikling i retning av minimale utslipp fra prosessindustrien i 2050 og legge til rette for at virksomheter i prosessindustrien har bærekraftig vekst i denne perioden.

Vi har i dette notatet trukket frem innsikter og anbefalinger som et resultat av arbeidet så langt. Bedriftene i prosessindustrien er organisert gjennom Norsk Industri. Prosess21 følger disse anbefalingene og i tillegg kommenterer punkter som har kommet frem som følge av den mobilisering vi har bidratt til og erfaring vi har tilegnet oss gjennom Prosess21 arbeidet. I dag har til sammen over 900 personer fra nesten 300 organisasjoner har deltatt på aktiviteter i regi av Prosess21.

I norsk eksportstatistikk vises prosessindustrien produkter under ulike kategorier. Produkter eksporteres i hovedsak fra mineralske, kjemiske, tremasse og metaller. Samlet eksportverdi for disse produktene fra prosessindustrien utgjør **ca. 170 mrd. kroner (17% av fysiske varer i 2018)** og uten raffinerte oljeprodukter utgjør resterende i underkant av 100 mrd. kroner (10 %) som er på samme nivå som norsk sjømateksport. Etter olje og gass utgjør derfor norsk prosessindustri sammen med sjømat den nest største eksportverdien.

Prosess21 har i en tidlig fase engasjert Prof. Göran Roos som er en global ekspert som har gjennomført analyser av enkelte lands produktkompleksitet og eksportsammensetning. Göran Roos har også vært engasjert av SIVA i forbindelse med utarbeidelse av faktaunderlag for å anbefale fremtidige katapultsentere. Vi anbefaler å benytte denne kompetansen og underlaget i arbeidet med eksport-handlingsplan.

Høsten 2019 ble et skrevet mange innspill knyttet til virkemiddelgjennomgangen. I forbindelse med eksportstrategien vil vi spesielt peke på [høringsinnspill](#) fra Norsk Industri (avsnitt 4 og 5). Prosess21 omtaler ikke disse videre i dette innspillet.

Vi har i dette dokumentet samlet anbefalinger som er viktige for langsiktig eksport av varer og produkter fra norsk prosessindustri. Prosess21 skal overlevere råd og anbefalinger til Næringsministeren innen utgangen av 2020. Våre råd og innspill til eksportstrategien kommer derfor noe tidlig sett i lys av framdrift i arbeidet. Vi antar derfor at departementet følger videre vårt arbeid og vi vil fortløpende ettersende ekspertgrupperapporter.

Håvard Moe
Leder for styringsgruppen, Prosess21

Lars Petter Maltby
Sekretariatsleder Prosess21

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskreven signatur.

Innledning

Norsk eksport er dominert av olje og gass aktiviteter og har en lite diversifisert eksportmiks av produkter sammenlignet med andre land.

Prosess21 har nylig sendt innspill til departementet knyttet til at Regjeringen har varslet en melding om hvordan Norge skal oppfylle klimamålene for 2030. I den sammenheng har Prosess21 gitt anbefalinger om hvordan klimagasser kan reduseres parallelt med bærekraftig vekst. Dette [dokumentet](#) beskriver industrien flere punkter som er viktige for å sikre eksport fra norsk prosessindustri og vi vil i mer kortfattet form beskrive noen av disse punktene i dette innspillet og supplere med relevante punkter.

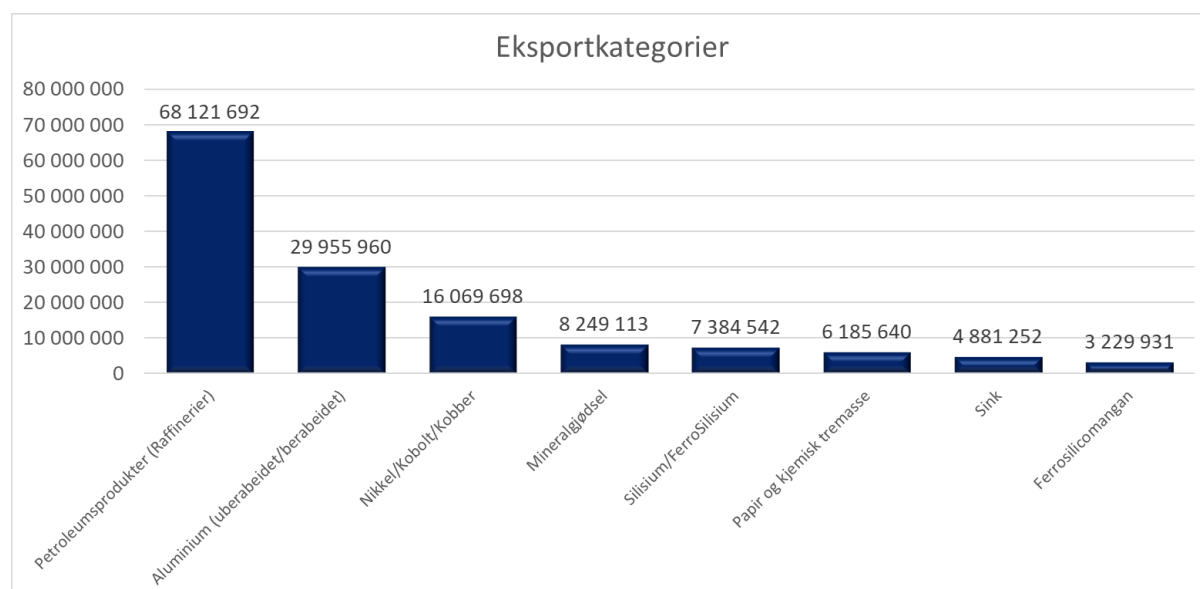
Prosess21 har valgt å organisere arbeidet i 10 ekspertgrupper. Hver ekspertgruppe utreder tema som er sentrale for den videre utviklingen av prosessindustrien i Norge. Tre av ekspertgruppene har allerede levert sine utredninger, med strategiske råd og anbefalinger innen [entreprenørskap](#), [produktutvikling](#) og [biobasert prosessindustri](#). De øvrige ekspertgruppene har god framdrift og det foreligger allerede nå et omfattende underlag innen ny prosess teknologi, karbonfangst, sirkulær økonomi, vertskapsattraktivitet, digitalisering, m.m. Hovedrapporten fra Prosess21 vil bli ferdigstilt innen utgangen av 2020.

Dette notatet oppsummerer forhold og anbefalinger som er relevante for industrihandlingsplanen.

Prosessindustrien i Norge og markeder

Prosessindustri er tradisjonelt definert som industribransjer som inngår i kraftforedlende industri. Dette inkluderer produksjon av aluminium, ferrolegeringer, kjemisk industri, mineralsk industri, mineralgjødsel, raffinerier og treforedling. Denne industrien har ofte over hundre års historie med produksjon i Norge, der energiforsyning fra fornybar vannkraft har vært en sentral årsak for etablering. Bedrifter innen prosessindustrien er lokalisert over hele Norge og utgjør som oftest hjørnesteinsbedrift i de lokale samfunnene. Denne industrien leverer i dag høyt spesialiserte materialer og produkter, og en betydelig andel av produksjonen fra prosessindustrien eksporteres.

Eksportverdien av fysiske varer fra prosessindustrien er på ca. 170 milliarder, som representerer ca. 17 % av Norges totale eksportverdi (SSB, 2018). Trekker en ut raffineriprodukter, har den øvrige prosessindustrien en eksportverdi i underkant av 100 milliarder, som representerer ca. 10 %. Se Figur 1 for de viktigste produktgruppene.

Figur 1 – Eksportverdi for utvalgte produktgrupper, 2018 (oppgitte tall er i tusen kroner)

De fleste prosessindustribedriftene representerer større globale industrikonsern. En relativt stor andel av disse er notert på Oslo børs, med Equinor, Yara, Hydro, Elkem, Borregaard og Norske Skog som kjente merkenavn. Andre prosessindustribedrifter er datterselskaper i globale industrikonsern, der de inngår som deler av større porteføljer

av selskaper og fabrikker. Disse selskapene har ofte mindre synlighet i media, i denne gruppen finner representanter for store globale aktører slik som Exxon, Alcoa, Eramet, Boliden og Wacker Chemie.

Prosessindustrien har tidligere vært kjennetegnet ved produksjon av basismaterialer, såkalte homogene handelsvarer. I løpet av de siste tretti årene har industrien i større grad spesialisert sine produkter, men det er stor variasjon fra bedrift til bedrift. Prosess21 har gjennomført en kartlegging av produktsammensetningen i industrien. Kartleggingen viser at det fremdeles er en relativt høy andel produkter må anses som standardprodukter, men det er en dreining mot mer avanserte produkter gjennom økt markedsfokus og samarbeid med kunder og sluttbrukere.

Figur 2 – Skisse som viser spesialiseringsgrad av produkter fra prosessindustrien. Produkter i blå kategori indikerer posisjon i verdikjede. Grønt søylediagram indikerer posisjonering av norsklokaliserte bedrifter. B2C indikerer sluttbrukermarkedet.

Det er svært viktig å øke spesialiseringsgraden av produkter og unngå «standardknipa». Standardknipa innebærer å produsere en høy andel standardprodukter som kunden oppfatter som identiske uavhengig av leverandør, slik at det i hovedsak er pris som avgjør hvem kunden velger å kjøpe fra. Figuren under synliggjør viktigheten av spesialisering og illustrerer hvordan mest mulig av verdiskapingen kan bli liggende igjen i Norge. Anbefalinger knyttet til dette er beskrevet senere.

Produktene fra prosessindustrien inngår i større verdikjeder hvor de viktigste markedene er byggsektor, transportsektor, fornybar energi og i noe mindre grad helsesektor. De viktigste eksportmarkedene er Tyskland, Sverige, Storbritannia, Nederland og USA. Overordnet er EU ansett som det viktigste markedet for norsk prosessindustri som utgjør mellom 70-80 % (Merk: Antagelse, ikke sjekket hos SSB).

Menon peker i sin rapport [Klimaomstilling i Norsk Næringsliv](#) på prosessindustrien som **en av fire næringer** som best kan bidra til å tette handelsgapet, opprettholde et høyt norsk velferdsnivå, og samtidig bidra til å redusere klimagassutslipp. Menon beskriver også mulige effekter av Koronakrisen for viktige næringer i egen [rapport](#).

Norsk prosessindustri produserer de minst karbonintensive produktene. De fleste aktører i norsk prosessindustri opererer i et globalt konkurranseforhold der konkurrenter i ulik grad implementerer CO₂ reduserende tiltak, dvs. at norske aktører har en markedsutfordring dersom økte investeringer ift. konkurrenter må tas. Det er derfor viktig å etablere et nasjonalt virkemiddelapparat som kan gi bedriftene muligheter til å investere uten å miste konkurranseevnen i en overgangsperiode (dvs. til globale aktører opererer med tilnærmet likt karbon fotavtrykk).

Finanskrisen i 2008/2009 har også hatt påvirkning på norsk prosessindustri. Dette gjelder også etterslepet etter krisen. I oppbyggingen i etterkant av finanskrisen var Kina det landet som raskest var i vekst og dette bidro til store produktvolumer og lave priser på materialer i verdensmarkedet. Norske produsenter klarte likevel å opprettholde produksjon, mens andre europeiske fabrikker ble lagt ned. I Menons [rapport](#) kan effekten av finanskrisen ses tydelig på Figur side 22.

Analysen indikerer at effekten av Covid19-pandemien vil føre til en enda dypere resesjon og påfølgende hardt konkurransemiljø. Før finanskrisen var mange selskaper i god økonomisk situasjon. Dette er ikke nødvendigvis tilfelle i forbindelse med **nåværende krise og kan føre til ytterligere betydelig pris og utviklingskonkurranse globalt**. Det er svært ønskelig å sikre at man parallelt håndterer klimakrisen. Dette indikerer behov for klarere rammebetingelser, tidligere insentiver og øket risikoavlastning. **Norge er ett av få land med betydelig økonomiske ressurser og kan være godt posisjonert for denne transformasjonen**. McKinsey har i nylige analyser [kartlagt stimuli-pakker](#) i utvalgte land og bekrefter betydelig bruk av offentlige midler og peker også på at det genereres betydelig flere arbeidsplasser gjennom [grønn energiomstilling](#).

Anbefalinger

Vi har samlet anbefalinger knyttet til hvordan vi mener eksport fra norsk prosessindustri kan sikre industrien i årene som kommer sett i lys av en utvikling mot nullutslippssamfunnet. Dette er ikke konkrete og akutte tiltak i koronakrisen, men tiltak som skal sikre at eksportverdien kan økes i etterkant. Det betyr likevel at det haster med å gjennomføre tiltak slik at effekt kan komme før konkurrenter.

Synliggjøring av norske produkters karbonintensitet (grønne produkter)

Varer produsert i Norge er de mest karboneffektive i verden (Norske bedrifter kan vise til konkrete eksempler). Dette er basert på at den fysiske leverte kraften er tilnærmet 100 % fornybar. Det vil i lavutslippssamfunnet bli høyere etterspørsel for de produkter med lavest karbonintensitet. Norsk prosessindustri er storbruker av norsk kraft. Ettersom norsk kraft allerede er fornybar, vil dette utgjøre et konkurransefortrinn inntil andre land har endret egen energimiks. Dagens verdipapirsystem med opprinnelsesgarantier er en åpenbar barriere for norske produsenter av produkter. I en livssyklusanalyse vil en ta utgangspunkt i den fysiske leverte energien. Ekspertgruppe for [produktutvikling](#) har pekt på verdien av karbonintensiteten som det viktigste fortrinnet for norske produkter. Prosess21 anbefaler alle bedrifter å rapportere sine utslipp i hht. Greenhouse Gas Protocol Scope 3 (Cradle to Gate).

Dette innebærer:

- Krav til produkters CO₂ fotavtrykk i alle offentlige anskaffelser
- I samarbeid med EU innføre system for CO₂ merking av alle produkter og varer slik at forbrukerne kan gjøre et tydelig valg mellom pris og karbon fotavtrykk ved ethvert innkjøp.

Rikelig tilgang på fornybar elektrisk energi til konkurransedyktige priser

Kraftkostnader den viktigste enkeltfaktoren for konkurranseevnen til prosessindustrien, og hvor rammebetingelser i stor grad er styrt i Norge. Her har industrien i Norge sitt viktigste komparative fortrinn i veien mot lavutslippssamfunnet. Et unikt kraftsystem, bestående av fornybar og regulerbar vannkraft og tilgang til Europas mest kostnadsdyktige landbaserte vindkraftressurser, vil bidra til at dette fortrinnet opprettholdes, så lenge produksjonen vokser raskere enn forbruket. Skal industrien i Norge forbli konkurransedyktig og enda mer klimavennlig må den rikelige tilgangen på fornybar kraft, et annet ord for overskudd, opprettholdes både i Norge og Norden. Under koronakrisen er balansen mellom tilbud/etterspørsel ekstrem og det er selvfølgelig viktig at kraftbransjen kan opprettholde sin lønnsomhet.

Ved å øke verdiskaping basert på kraft i Norge vil dette bidra til å skape flere arbeidsplasser og høyere eksportverdi. Klimautfordringen vil øke behov for elektrifisering i prosessindustrien gjennom å erstatte store deler av de fossile kildene. Ny produksjon av hydrogen, karbonfangst og omlegging av prosesser vil kreve betydelig økning i kraftbehovet. Hvis kraft blir en knapp ressurs med økte priser sammenlignet med andre land vil ikke prosjekter som skal realisere klimanøytralitet implementeres. Norsk prosessindustri, som benytter fornybar kraft, har i tillegg behov for karbonkompensasjon for utgifter som gir innslag på strømprisen grunnet CO₂ fra europeiske kraftpriser.

Dette innebærer:

- Øke kraftproduksjon for å realisere elektrifisering av samfunnet og realisere klimatiltak som hydrogen, karbonfangst og nye aktiviteter

Øket spesialisering og verdiskaping av norske eksportvarer

Som illustrert ovenfor er det hensiktsmessig å eksportere varer som har høyere verdi gjennom øket spesialisering i Norge. Eksport av kraft kan gi gode marginer, men verdi i form av arbeidsplasser og øket aktivitet blir betydelig høyere om dette omdannes gjennom produkter. I den grad produktene kan suppleres med tjeneste og fremtidig vedlikehold økes verdien ytterligere. En mulig løsning på denne utfordringen er å satse på enda mer krevende og avanserte spesialprodukter som krever enda høyere kompetanse og bedre teknologi, som færre konkurrenter vil være i stand til å kopiere. Det er viktig å poengtere at en slik strategi ikke trenger å være små nisjemarkeder. Fordeler vil også være høyere marginer, øket kunnskap og flere ben å stå på sikrer fleksibilitet i svingende markeder. Ettersom markedet er internasjonalt, er det kritisk å involvere krevende kunder.

Dette innebærer:

- Styrke virkemiddelapparatet innen forskning og utvikling på forretningsmodeller og markedsrelatert utviklingsarbeid, inkludert produktutvikling og tjenesteelementer. Utenlandske kunders bidrag må utløse støtte
- Styrke ordningene rundt katapulter (viktig for å teste ut produkter/prosessutstyr før fullimplementering) og klynger for å fremme deling og samarbeid

Samspill med European Green Deal

Ivareta ikke-jernholdig metallproduksjon

I European Green Deal nevnes spesifikt energiintensive materialproduksjon som er uunngåelig for EUs økonomi og dermed behovet for dekarbonisering og modernisering. Av industribransjer som nevnes er stål, kjemikalier og sement. I *A New Industrial Strategy for Europe* detaljeres at EU kommisjonen vil støtte utvikling av *zero-carbon steel making process*. Videre utvikling av en *Chemicals Strategy for sustainability* og bærekraftige byggematerialer som sammen med energieffektivitet og miljøpresentasjoner samlet i *sustainable built environment*.

- I sum tolker vi dette dithen at EU vil støtte politisk og tilrettelegge nødvendige virkemidler for å målrettet videreutvikle sine største industrielle utslippskilder hhv.:
- **Stål** (22 % av industrielle utslipp) → zero-Carbon Steel making process
  - **Kjemikalier** (18 % av industrielle utslipp) → chemicals strategy for sustainability
  - **Sement/minerals** (26 % av industrielle utslipp) → sustainable built environment

EU legger derfor til rette for politikk og virkemidler som adresserer utslippene tilsvarende 66% av industrielle utslipp. I Norge representerer tilsvarende industri 38% ettersom den store bransjen i Norge er ikke-jernholdig materialer som alene utgjør 45% av norske industriutslipp (Ikke-jernholdige utslipp i EU utgjør 3%). **Det er lite trolig at EUs strategi vil være rettet mot de særegne materialer som produserer i stort omfang i Norge (og i lite omfang i EU).** Norge må derfor utvikle egen strategi for disse materialer med tilhørende utslipp (alene eller sammen med EU). Nevnte ikke-jernholdige materialer utgjør rundt 60 mrd. eksportverdi (dvs. 6 %).

Dette innebærer:

- Norge må posisjonere seg slik at EUs virkemidler ivaretar norske særegenheter og lykkes ikke dette må industrien ivaretas gjennom nasjonale programmer for risikoavlastning.

Batteriverdikjede

Norge har betydelig potensiale for å produsere materialer som inngår i Litium-ion batterier og delta i andre deler av verdikjeden. Her er det muligheter for å få tilbakebetaling på elbilsatsingen. Kraft produsert i Norge er fornybar og kan bidra til produksjon av grønne batterier det er økende etterspørsel etter. EU har en [betydelig satsing](#) på batteriverdikjede for å sikre framtid til egen bilindustri, dagens batteriproduksjon er i stor grad dominert av asiatiske aktører med betydelig klima- og miljøavtrykk. European Green Deal påpeker: *“Promoting new forms of collaboration with industry and investments in strategic value chains are essential. The Commission will continue to implement the Strategic Action Plan on Batteries and support the European Battery Alliance. It will propose legislation in 2020 to ensure a safe, circular and sustainable battery value chain for all batteries, including to supply the growing market of electric vehicles”*. De nærmeste 2-4 årene er det avgjørende å samle norske industrielle krefter for å sikre at Norge tar den del av denne verdikjeden hvor vi har komparative fortrinn. Med betydelig materialkompetanse, grønne innsatsfaktorer som kraft og høy andel el-biler (som også vil se brukte batterier først) er det kritisk å utnytte

handlingsrommet for å delta i en europeisk verdikjede. Norske miljøer er godt posisjonert på forskningssiden, men innsatsen må økes gjennom hele verdikjeden for å være industrielt attraktiv.

Ved å bygge tilstrekkelig bredde for en batteriteknologi-verdikjede vil det også ligge til rette for bygging av batterimaterialer og battericellefabrikker i Norge. Britisk satsing på utvikling av en helhetlig batteriverdikjede kan benyttes til inspirasjon ([Faraday Battery Challenge](#)). En satsing må bygges på norske premisser og må ses i sammenheng med EUs satsing gjennom [batterier i et Project of Common European interest \(IPCEI\)](#).

Prosess21 har anbefalt et hurtigarbeidende strategiutvalg slik at aktiviteten blir industriell og helhetlig. Vi ser gjennom tiltakspakker knyttet til Covid19 at det bevilges betydelige midler for grønn omstilling. Det er bra og vi vil aktivt forfølge mulighetene i dialog med virkemiddelaktørene.

Dette innebærer:

- Helhetlig Norsk satsing for å øke industrielle aktiviteter innen batteriverdikjeden
- Deltagelse i EU samarbeidsorganer innen batteri.

Tilrettelegge og øke aktivitet for å tiltrekke utenlandske investeringer

Norge har begrenset aktivitet med tilrettelegging for investeringer i Norge sammenlignet med konkurrerende land, deriblant naboland. Innovasjon Norge har aktivitet gjennom Invest in Norway som kompletteres med utenlandskontorer. Sammenlignet med Sverige, Finland og Danmark har Norge mindre aktivitet.

Vi går inn i en vanskelig tid med tanke på investeringer i ny produksjon hvor det er avgjørende å tiltrekke utenlandsk kapital fra et enda strammere kapitalmarked enn forut for krisen. Det er viktig å utnytte mulighetsrommet vi har nå til å styrke nødvendig kapasitet og kompetanse for å sikre fremtidige investeringer. I etterkant av tidligere kriser hvor kapitalstrømmer har stoppet opp kommer det ofte en betydelig forløsende kapitalstrøm mot halen av eller i etterkant av en krise. Det er behov for et oppdatert kunnskapsgrunnlag som beskriver hvordan vi best kan tilrettelegge for lokalt, regionalt og nasjonalt vertskap. Kapasitet på nasjonalt nivå og nødvendig ferdigutviklet regionalt grunnlag (tomter, infrastruktur og tillatelser) må utarbeides. «Fast-track»-myndighetsbehandling bør detaljeres slik at systematikk er på plass når det kommer henvendelser.

Dette kan settes ut som et samarbeid mellom Invest In Norway, fylkeskommuner, industriparken og modne klynger. Menon [evaluering av Invest in Norway](#) bør støttes.

Konkrete anbefalinger for å styrke Norges attraktivitet for utenlandske investeringer:

- Invest In Norway-funksjonen styrkes til tilsvarende nivå som våre naboland (Sverige/Finland/ Danmark) og bygge på kunnskap i et godt utviklet norsk innovasjonsøkosystem.
- Utvikle investeringsstrategier på områder der Norge har spesifikke fortrinn. Vi anbefaler at dette bygges på NHOs arbeid med fremtidens næringsliv (publiseres snart), Prosess21 og andre strategiske anbefalinger.
- Igangsette prosjekt som utarbeider nødvendig underlag for «fast-track» myndighetsbehandling med nødvendig detaljeringsnivå slik at systematikk er på plass (tomter, infrastruktur og areal- og miljømessige-tillatelser).

Samarbeid i og mellom bransjer

Den norske samarbeidsmodellen trekkes frem i mange sammenhenger og danner basis for vårt samfunn med mindre forskjeller og medbestemmelse. Til tross for dette er det forholdsvis lite samarbeid på tvers av bransjer. Skal eksportverdien økes må verdien på det eksporterte produktet økes i verdi. Det er bedre å skape merverdi i Norge og sikre leveranse som ikke bare konkurrerer på pris. Sveits er et land som ofte trekkes frem som et høykostland som produserer mye og hvor pris ikke er drivende.

I mange sammenhenger er det fremmet ønske om at gründere og SMB'er må bli internasjonale og eksportere sine produkter. Suksesshistoriene er få og sjelden med produksjon i Norge. Insentivene må snus til å kunne lære av og levere til bedrifter som allerede eksporterer og er internasjonale. Det må være mer fokus på leverandørutvikling til større bedrifter, samarbeid i klynger og klynge til klyngesamarbeid. Da etableres samarbeid på bedriftenes premisser. I rapport fra Entreprenørskap har ekspertgruppen anbefalt strategiske innovasjonsprogram etter modell fra Sverige og Australia.

Dette innebærer:

- Øket satsing gjennom Pilot-E, [Strategiske Innovasjonsprogram](#) (side 48) og klynger

Betydelig satsing på sirkulær økonomi

EUs [Circular Economy action plan 2.0](#) gir føringer for forlenget levetid og ombruk av produkter. Norsk industri har overlevert [anbefalinger](#) til Klima- og miljødepartementet. Prosess21 ferdigstiller før sommeren egen rapport for sirkulær økonomi. Prosess21 peker på at verdikjeder knyttet til prosessindustrien er internasjonale slik at nasjonal strategi må i stor grad harmoniseres med EUs strategi og sikre at Norge ivaretar en sentral posisjon som materialleverandør innen sirkulærøkonomien. Norge må være integrert leverandør i en Europeisk sirkulær økonomi. Posisjonen som produsent av jomfruelige produkter inn i et mettet marked er utsatt. Det er betydelig behov for å samarbeid med viktige verdikjeder og kunne tidlig etablere seg som en «hub» for materialrettet sirkulære produkter. Dette innebærer å øke verdiskaping på «end of life» ressurser og økt spesialisering. For å realisere dette er det behov for økt aktivitet på avanserte robotiserte sorteringsteknologier.

Norsk Industri har foreslått etablering av en større tematisk satsning på sirkulær økonomi i Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova, som bygger opp under målet om at Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn, sirkulær økonomi. Prosess21 ser meget positivt til årets utlysning og forsterkning av Pilot-E satsingen. Årets utlysning på Pilot-E dekker også økt ressursutnyttelse av avfall, biprodukter eller sidestrømmer som kan gi utslippsreduksjoner i globale verdikjeder. Det er bra.

Dette innebærer:

- Bidra til at Norske materialleveranser er integrert del av fremtidig EU sirkulærøkonomisatsing.
- Opprettholde Pilot-E satsing på klimanøytral industri med årlig utlysning og støtteknyttet til materialstrømmer
- Bidra til bransjesamarbeid slik at Norge kan opptre som pilotnasjon innen materielle verdistrømmer